

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè explicantur.

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1647

Sectio Nona. De Appendicibus Breuiarij.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9521

SECTIONONA.

De Appendicibus Breuiarij.

IN fine Breuiarij addita sunt quedam, quæ dici possunt Appendices, quia non sunt partes Horarum Canonicarum, nec ad eas, nisi remotè, pertinent; de quibus, ordine Breuiarij seruato, nunc restat dicendum.

SECTIONIS IX. CAPITA VI.

- 1 De Officio paruo B. Virginis Mariae.
- 2 De Officio Desunctorum.
- 3 De Psalmis Gradualibus.
- 4 De Psalmis Pœnitentialibus.
- 5 De Ordine Commendationis animæ.
- 6 De Benedictione Mensæ, & Itinerario Clericorum.

De Officio paruo Beatæ Virginis Mariæ.
Cap. I.

APetro Damiani Cardinali fuit institutum officium, quod dicitur paruum Beatæ Virg. ante Annum 1056. ait Baronius, eodem Anno in *Annalibus*: vel restitutum, vt scribunt, in *vita eiusdem Petri*, Flaminii, & Fortunatus, quæ habetur initio operum eiusdem; Gregorio Septimo iubente, vt addit Hieron. Rubens in *Histor. Rauennat.* quod puto verius; quia Paulus Diaconus in *expositione Regule Sancti Benedicti*, quæ habetur M. S. in *Bibliotheca Aniciana Collegij S. Gregorij de Vrbe*, scribit, quod Gregorius III. & Zacharias Summi Pontifices, qui vixere ante Ann. 752. præceperunt Cassinensi Congregationi, vt omni tempore vna cum officio diuino recitarent etiam officium B. Virg. ergo antiquiorem habet auctorem. Decreto deinde Urbani II. in Concil. Claramont. Ann. 1096. mense Nouembri, recitari ab omnibus Ecclesiasticis quotidie iussum est, vt notat Radulph. *propof. 20.* consuetudo tamen hæc, seu lex fortasse non fuit vbique recepta; quæ paulatim in communem vsum abiit: vnde Summis omnes diuini, vsu tantum vim legis habent, non iure scripto illud recitari; quod D. Barth. Gauant. Tom. II.

notat Azor, *part. I. lib. 10. cap. 16.*

2 Extra Chorum nunc temporis nemo tenetur hoc officium recitare: contra Nauar. *de Orat. cap. 10. nu. 3.* qui tamen *Miscell. 77.* mutauit sententiam ob Bullam Pij V. qui in Bulla edita pro Breuiario tollit omnem obligationem recitandi hoc officium extra Chorum.

3 Pensionarij extra Chorum tenentur ad recitationem quotidianam huius officij sub pœna restitutionis fructuum Pensionis ad ratam, ea ratione, quam attulimus supra in restitutione fructuum Beneficij, *Sett. 1. cap. 6. num. 2. pag. 9.* vt patet in Bulla Pij V. hac de re edita: *Ex proximo Lateranensi.*

4 Quod si Pensionarij recitent Horas Canonicas maiores ratione Ordinis sacri, vel Beneficij, tunc eximuntur ab onere recitandi huius officij parui, immo verò etiam, si ex pietate tantum recitent officium maius, quod docent communiter DD. Vide Azor. *loco cit. c. 4. quest. 3.*

5 In Choro, si adest consuetudo recitandi hoc officium, obligat adhuc, cum Pius V. eamdem potius confirmauerit in Bulla Breuiarij: non tamen Canonicus extra Chorum tenetur ad illud recitandum, vt docet Azor. *loco citat. cap. 16.* si vtatur Breuiario Pij V.

6 Immo Sacra Rituum Congregatio, die prima Septembris. Anno 1607. decreuit, seruandam esse quoque eam consuetudinem, qua recitatur in Choro hoc officium in Semiduplicibus, & Dominicis, non obstante Rubrica Breuiarij, de qua mox dicemus; quia nimirum Pius V. in *Bulla Breuiarij* habet hæc verba; *sine præiudicio sanctæ consuetudinis illarum Ecclesiarum,*

K 3 rum,

rum, in quibus officium paruum Beatae Virginis in Choro dici consueverat; ita ut in praedictis Ecclesijs seruetur ipsa laudabilis consuetudo celebrandi, more solito praedictum officium. more, ait, solito, ergo & in Dominicis, & in Semiduplicibus, si adest consuetudo. Tandem Urbanus VIII. de consilio Sacrae Rituum Cōgregationis decrevit 2. Ianuarij 1627. etiam mutato proprio Breuiario, & Romano acceptato, adhuc eos teneri ad quotidianam officij Beatae Virginis recitationem qui antea ex consuetudine tenebantur: & Decretum fuit impressum Romae, instante Abbate Ripolensis Monasterij in Cathalonia.

7 Quando verò sit alias dicendum in Choro, explicatur in Rubricis Breuiarij circa finem eiusdem. nam omittitur, quando sit officium nouem lectionum (excepta consuetudine numero praecedenti allegata) & hac de causa quòd dōleo, in multis Ecclesijs Festa plura nouem lectionum introducta sunt, Regularibus quoque eadem celebrantibus, ut relegatur à Choro officium paruum B. Virg. Ipsi viderint.

8 Non item dicitur in Vigilia Natiuitatis Domini: quod etiam notatum reperiri in Breuiario M. S. nec in Ferijs maioris Hebdomadae, ut vni Christo vacemus. alias autem in Breuiario M. S. & 1550. triduum tantum vltimum maioris Hebdom. excipiebatur in recitatione huius officij: nec infra Octauas Paschae, quod & tradit Radulph. *propof.* 20. propter temporis, inquit, incongruentiam: nec infra Octauas Pentecostis, ut in Breuiario M. S. & 1550. nec in Sabbatis, quādo sit officium de Beata Maria ne bis, ait Radulph. videatur dici idem officium. quibus diebus omittitur à primis Vesperis, & in Vigilia Natiuitatis à Matutino, ut in Breuiario etiam M. S. & 1550. Antea recitabatur in Choro, etiam in Festis Duplicibus maioribus, ut testantur Breuiaria praedicta M. S. & 1550. non puto tamen vbiq; quia adhuc seruaretur hic ritus ob ea, quae diximus *num.* 6.

9 De modo illud recitandi, tum in

Choro, tum extra Chorum, nunc dicamus. Nam septem Horas habet, & Horae easdem partes, quas in Horis Canonicis enumerauimus; ut in numero earum septenario easdem causas mediteris erga B. Virginem: quas erga Deum significauimus in Horis Canonicis, *Sect.* 1. *cap.* 3. *num.* 5. & 6. *pag.* 3.

10 Concordant haec Horae cum antiquis, ut satis indicat Radulph. *loc. citato*, & cum Breu. M. S. exceptis his, quae sequuntur. Nam in Breuiario 1550. additur Hymno; *Memento salutis auctoris* (qui est de Hymno ad Vesp. Natiuitatis Domini) sequens alter versus *Maria Mater gratiae*, qui olim erat vltimus Hymni, *Gloriosae*, ex Michaela Timotheo de *Hymnis lib. quarto Hymn.* 32. Ante secundam Lectionem addidere Benedictionem, quae in M. S. non erat: mutata est tamen à Pio V. in eam, quae nunc legitur. ad Horas omnes fiebat commemoratio Apostolorum, & omnium Sanctorum, quae hodie fit ad Vesperas, & Laudes tantum Extat Bulla Pi. V. Ann. 1575. qua prohibentur officia Beatae Virginis vulgari sermone edita; & approbatur; quod hodie habetur, additis alijs, quae in eodem officio leguntur.

11 Quadruplex item mutatio huius officij indicatur à Radulpho *loco citato*, & habetur in Breuiario M. S. & 1550. in Aduentu, post Natiuitatem, tempore Paschali, & reliquo anni tempore: & congruit varietate temporum. Tempore Passionis nulla fit detractio, sed dicitur, *Gloria Patri*, in Inuitatorio, & Resp. 3. ut in Festis Sanctorum. Tempore Paschali dicuntur in Noct. tres Antiphonae, ut alias, quia non est officium de Festo. An verò addendum sit, *Alleluia*, Inuitatorio, Antiphonis, Responsorijs, &c. dubitauerunt non pauci ex vna parte negant, ad distinctionem Horarum maiorum Canonicarum; & quia Rubrica hac de re in loco proprio Breuiarij non habetur: ex altera affirmant, & videtur haberi satis in officio simili Beatae Mariae in Sabbato; neque minus resonare debet, *Alleluia*, in officio paruo Beatae Virginis, quā

in officio Christi, qui suae Resurrectionis prima Matri gaudia, & maiora dedit. nihilominus tamen non est addendum, *Alleluia*, ex Decreto Sacrae Rituum Congregationis 28. *Martij* 1626. Mutatur etiam in Nocturno Antiphona, *Post partum* in *Angelus Domini*, tempore Adventus, & in officio Annunciationis, & Conceptionis Beatae Virg. quia proprie, & principaliter representat tempus ante Natiuitatem Christi, & mysterium Incarnationis; quod sonat, Antiphona, *Angelus Domini*.

12 Si contingat transferri festum Purificationis ob Dominicam priuilegiatam seu aliam ob causam; eo casu transfertur etiam mutatio officij, quam supra significauimus, quod expressè dicitur in Breuiario 1550. sed extra Chorum mutatur die 3. Februarij; quia in hoc casu attenditur festum, non officium, Christi.

13 In Choro dicitur hoc modo, Praeponeitur officio diei in Matutinis, & Vesperis; in alijs Horis postponitur. Docet idem Radalph. loco citato ex vsu Romanorum, secundum vsum inquit, Federum Minorum, quorum Breuiaria adhibita sunt, vt alias diximus, exclusis alijs a Nicolao III. Habetur etiam hic ritus in Breuiario M.S. & 1550. Ratio esse potest, quia diuiditur officium in antemeridianum, & pomeridianum. vtrumque vero, auspice B. Virgine, inchoari debet, praemissis eiusdem Horis paruis Matutinis, & Vesperis maioribus de officio diei; & eo casu omittitur Vers. in fine. *Fidelium animae*. Reliquae Horae postponuntur, vti minores Horis Canonicis Prima de Beata Virgine dicitur, antequam legatur Martyrologium? quod non est pars Horae Primae, sed quid superadditum, vt supra docuimus; vnde, & a multis legitur extra Chorum in loco Capituli.

14 Extra Chorum dicitur pro opportunitate temporis, & primo ante quantum; Horam diei debet Saluatio Angelica; vt in Breuiario 1550 praescribitur, & Durand. docet *lib. 5. c. 2.* tum in fine vltimae Horae, si plures simul recitentur, vt Durand. *ibidem*.

15 Diuidi quoque potest in priuata, recitatione; ex causa, Matutinum à Laudibus; dicta in fine Saluatione Angelica & eadem repetita ante Laudes vt in simili casu diximus de Horis Canonicis cum Nauarro *supra Sect. 4. c. 2. n. 3. & 4. pag. 42.*

16 Proposita est Indulgentia centum dierum recitantibus dictum officium, iuxta Rubricas Breuiarij à Pio V. in *Bulla eiusdem Breuiarij*.

De Officio Defunctorum.

Cap. II.

Officium Defunctorum dictum est. Agenda, à Vualafriid. *c. 25.* & à Durand. *lib. 7. cap. 35.* quia agere significat, celebrare. item Exequijs ab August. *lib. de cura pro mortuis*, nō quia extra alia sequitur, vt quidam definiere; sed quia ex Durand. *ibid.* extra viuos mortui sepeliuntur; & extra Horas Canonicas hoc officium proprios habet ritus. Donatus definit Exequias, quia mortuus praebat, ceteri sequebantur in funere. cum autem hodie in funere praecedat Clerus cadaver mortui, dicere possumus; nos mortuum sequi, quia obiit ille prius. Exequias explicat ab executione dicitur Mutius Capuccinus *de Offic. mort. c. 6.* quia inquit executioni mandanda est Defunctorum voluntas.

2 De hoc officio habetur Canon. *extra de celebratione Missar. c. Cum cantatur*. Ab Apostolis ortum habet, ex Dion. *de Ecclesiast. Hierarch. cap. 7.* ab Origine auctum fuisse dicitur, teste Augustino in *lib. Enchiridion*, & Isidoro *de offic. Ecclesiasticis*. Sancto Augustino tanquam auctori tribuit Iacobus de Valenta in *exposit. Hymni, Te Deum*. Auctor ligni vitae *lib. 5.* auctorem huius officij facit Amalarium, qui *c. 79. de ordine Antiphonar.* indicat, se colligisse ex Romano, & Merensi Antiphonarijs ea, quae recte sibi visa sunt, de ordine sepulture. Responsorja composuit Mauricius Episcopus Parisien. qui obiit Anno 1196. teste sancto Antonio citato à Demochar. *tomo 2. de sacrificio Missae c. 18.* Ora-

tionem, *Deus qui inter Apostolicos, & Fidelium*, habentur in Sacramentario Gregoriano. Pius V. addidit Orationes tres nimirum pro die Depositionis Defuncti, Anniversario, patre, & Matre Sacerdotis, vel recitantium eadem Orationem, non cuiuscunque; in quo non pauci errant; & tamen Oratio ipsa indicat, de Patre, & Matre recitantis tantum ibi fieri commemorationem, non aliorum. Oratio *Absolue*, est in Sacramentario Gregoriano. Clemens, VIII. addidit alias duas pro Defuncto, & Defuncta, quae erant necessariae, pro vario Defunctorum ritu: quarum prima, *Inclinas*, legitur in Sacramentario citato: reliquae sunt posteriores Sacramentario. In reliquis nulla est mutatio. Idem est officium apud Radul. *loc. cit.* & in Breu. M. S. & in edito 1550. conclusiones Orationum in Breuiario diuersae sunt à conclusionibus in officio Defuncti. Rit. Rom. in quo semper dicitur: *Per Christum Dominum nostrum*. sed in Breuiario datur ritus officij in ordine ad officium de die diuinum: in quo ea est conclusio: *Per Dominum nostrum Iesum Christum, &c.* in Rituali vero traditur officij ritus in ordine ad exequias in quibus vnica est conclusio: *Per Christum Dominum nostrum*. & hac ratione non pugnant inuicem Breuiarium, & Ritualé Romanum.

13 Inchoationes, & expletiones huius officij non fiunt, vt in Horis Canonicis; ad tristitiam significandam, ex *Vualast. c. 25. de Eccl. obseru.* & simili modo, ait Alcuinus *c. penult.* celebramus haec officia, quo celebratur in ijs diebus, quibus Christus descendit ad inferna. Matutinum dicitur Vigiliae ab Alcuino, *de exeq. mort.* in quo Inuitatorium dicitur vt in propria Rubrica, nempe, in die commemorat. omnium fidelium Defunctorum, & in die depositionis, seu obitus Defuncti, etiam si vnum tantum dicatur Nocturnum, vt habetur in Rituali Rom. Itaque in die depositionis tertio, septimo, trigesimo, & Anniversario; & regulariter, quando tres Nocturni dicuntur, etiam ex Durando *lib. 5. c. 3.* quia ad solemnius officium inuitandi sunt plures. Per annum autem omittitur, quia in hoc officio exequias

Christi in Parasceue fieri solitas imitatur, Durand. *ib.* Nocturni vero tres dicuntur in craftino omnium Sanctorum, vt in praedicto Breu. M. S. & apud Radul. & in depositione Defuncti, nisi aliud impediatur, ex Rituali Romano Pauli V. duplicatis Antiphonis. in quibus Nocturnis ex Alcuino significantur illa officia Nocturnalia, quae in morte Domini celebrantur. In ferialibus autem tres Lectiones cum tribus Psalmis, seu vno Nocturno, & Laudibus, ad representandum, ex eodem Alcuino, triduanam Christi sepulturam. & ideo neque ad Lectiones datur benedictio: neque in fine dicitur: *Tu autem*, sicut nec in triduo mortis Christi, Durand. *lib. 5. c. 2.* Antiphona nona: *Sitiuit anima mea ad Deum viuum*: ita legenda est, licet in Psalmo dicatur: *ad Deum fontem* (non fortem) *viuum*, & habes exempla in Breuiario Antiphonarium, quae paululum discordant à versu Psalmorum, quorum sunt Antiphonae: vt in 2. Antiphona 1. Noct. Dominicae, In fine Vesperarum, & Laudum dicuntur preces sepe genibus flexis, etiam, quando omittitur Psalmi Episcopis autem in *Cerem. Episc. l. 2. c. 10.* pro eorum dignitate praescribitur, vt stantes dicant preces: quod non debet esse commune reliquo clero. Dicitur, *Pater noster. Et ne nos* alta voce, quod in M. S. Breu. traditur. in Breu. 1550. male negatur quae ritus in Vesperis restituit Pius. & in Laudibus explicauit magis Clemens VIII. Versus autem frequentissimus: *Requiem aeterna, &c.* habetur in Sacramentario Gregoriano, qui diuiditur in fine Psalmorum, & precibus; licet in Responsorij sit vnus versus, contra P. Ruiz, vt sit loco, *Gloria Patri, &c.* in fine Psalmorum. Auctores faciunt Apostolos huius Versus Michael Timoth. in *quast. 300. quast. 17.* Psalmi vero in fine Vesp. & Laudum non dicuntur in Comm. omnium Defunctorum: neque in depositione Defuncti, si tres Nocturni dicantur, ex Rituali Romano Pauli V. neque in officio Duplici, pari ratione contraria enim est ratio illorum, ac noni Resp. longioris, *Libera me*, quod non modo dicitur in praedicta Commemor.

fedi

sed etiam quodcumque dicuntur nonem Lectiones : quare omittuntur illi Psalmi, quodcumque dicitur hoc Responsorium ; & hi casus videntur omitti in Breuiario. Versus, qui dicuntur post Psalmum, si pro vno fit officium, dicuntur in numero singulari, sicut & Oratio sequens. Reliqua in toto officio non mutantur, neque versus post Orationem quod in Rituali Rom. habetur.

4. Orationes tres dicuntur sub vna conclusione diuerso modo, ac in Missa, in qua prima Oratio concluditur, & duae aliae per modum commemorationis adduntur. sed in officio commemorationes non sunt, cum Antiphonas, & Versus non habeant, & ideo vnus Orationis rationem habent, ad quam totum officium ordinatur. Oratio, *Fidelium*, si sola dicitur, habet conclusionem valde propriam: si cum prioribus duabus, habet breuiorem, & communem tribus, quae diriguntur ad Deum conditorem, & Redemptorem, diuersam à conclusione, quae habetur in Missa, maioribus ita volentibus, qui diuersimodam conclusionem assignauerunt in Missali, Breuiario, & Rituali. Versus: *Requiescant in pace*: dicitur in fine, omnibus surgentibus, tam in Vesp. quam in Laudibus, eo modo, quo diximus de: *Benedicamus Domino*: Sect. 5. cap. 18. num. 8. pag. 77. nisi consuetudo sit alia.

5. Queritur, An, quando Vesperae Defunctorum, & Matutinum dicuntur separatim ab Horis Canonicis, siue in Choro, siue extra Chorum, praemittenda sit secretò Oratio Dominica? Hoc obseruat Cappella Papalis in festo omnium Sanctorum, in quo, omissis 2. Vesperis de Festo, ne Vesperae Defunctorum inchoentur ex abrupto, recitatur prius Oratio Dominica, quae item repetitur ante Matutinum, quod notat Christoph. Marcellus in *Ceremon. Pap. lib. 2. Sect. 2. cap. 24. & 25.* & exemplo Capellae idem praescribitur in *Ceremon. Episc. lib. 2. cap. 10.* etiam Vesperae Defunctorum iungantur Vesperis de Festo. certè Rituale Rom. non praescribit Orationem Dominicam, licet agat de officio separatim dicendo ab Ho-

ris Canonicis. quare placet non dici, regulariter. Illud quoque est notandum, quòd si aliquando diuidatur Matutinum hoc à Laudibus, eo casu in fine Matutini dicuntur preces sine Psalmo cum Oratione, seu Orationibus, vt congruo fine terminetur.

6. Adhuc queritur: An Vesperae dicende sint ante Matutinum, quod, presente corpore, mane cantatur ante Missam: cum eae sint primae Vesperae, & tamen mane non est Vesperarum tempus? Resp. omittere eas Vesperas, quae pridie Matutini officij recitari nequeunt. nostri igitur Clerici, qui tenentur pro Defuncto ex nostris recitare ter officium Defunctorum, tribus scilicet diebus; si nocte moriatur ille, non tenentur in Choro ad primas Vesperas. aliae autem recitare debent coniunctas Vesperas dici; si feriales sint; alioquin post Completorium, non habita ratione officij, sed Suffragij qua ratione primo die poterunt mane cantare semel Matutinum, & iterum à prandio post Vesperas. 2. Matutinum, & deinceps sequenti die tertium, vt celerius ille iuuetur. sed congruentius quolibet die mane cantatur Matutinum tribus dictis diebus: vel ea ratio saltè inuenitur, qua Vesperae nullo modo secunde (quas non habent Defuncti) videantur esse.

7. Non habent Defuncti 2. Vesperas, ad significandum; quòd hoc officium finem habebit, quando animae ab omni poena liberatae Deo fruuntur, Beleh. cap. 160. sed, mea sententia, demuntur ad minorem officij solemnitatem, vt fit in Festo Simplici.

8. Omittitur hoc officium tempore Paschali, quia, inquit Durand. lib. 6. cap. 72. ad Christum solum eo tempore dirigenda est mens neque interea patiuntur animae dispendium, quia & beneficia nostra sunt illis communia, & nec expressius memoria pro illis fieri posset, quam agendo memoriã de morte Christi (nota pro sequenti casu) & eiusdem resurrectione, per quam à poenis liberari expectant. extra Chorum tamen vt le est ipsa officia dicere. Hec Durand.

9. Item:

9. Item omittitur in Hebdomada maiori, quod à Pio V. fuit statutum. nam apud Durand. loco citato, in Breuiario M.S. & 1550. triduum tantum vltimum dictæ Hebdomadæ excipiebatur. causam attulimus num. preced. Aliam affert Radulph. *propof.* 20. ob dierum incongruentiam: sicuti tempore Paschali ob temporis iocunditatem. & hanc intelligo causam; incongruentiam verò ille non explicat: fortasse, quia pro Christo solo, non pro alijs, in Hebdomada maiori debemus esse in tristitia summa.

10. Item in Festis 9. Lectionum; quod habet etiam Radulph. loco citato, ob dierum; ait, feruitatem. in M. S. & 1550. idem præscribitur; nisi adimplenda sit Defunctorum voluntas, pro qua permittitur separatiim dici ab officio diei, à Sacra Rituum Congreg. die 12. Iun. 1628.

11. Dici verò debet prima die cuiuscunque mensis non impedita Festo 9. Lectionum, & ut ait Alcuinus, in Calendis certè, ut quantocius Defunctis suffragemur; & semel saltem in mense, omnibus Defunctis communibus Ecclesiæ suffragijs. quod si sola dies vltima mensis sit libera, ea die dicatur, licet in sequenti die rursus pro mense sequenti dicendum foret quod adnotauimus in Ordine nostro perpetuo Tab. 13. 14. mense Maio.

12. Sed quid, si in Aduentu, & Quadragesima dici non queat in mense Decembri, & Martio, in Ferijs secundis, de quo ritu dicemus statim; vtrum ratione mensis erit semel saltem recitandum prima die non impedita Festo 9. Lectionum? contingit casus in Aduentu, quando Domin. 1. Aduentus occurrit die 29. Nouëbris; ut videre est in Tabulis nostri Ordinis perpetui Tab. prima, octaua, & alijs; & in Quadragesima vnicus etiam est casus, quando Fer. 4. Cinerum occurrit in die 28. Februarij, ut in Tab. 25. eo enim anno Feriè 2. omnes sunt impeditæ Festis 9. Lectionum. Andreas Castaldus in suo *Cæremôn. lib. 3. cap. 7. num. 8.* negat debere dici, ea ratione, quia in Quadragesima hoc officium est annexum onus diei, ne-

pe Feriæ 2. & idem valet in Aduentu, sed ratio non conuincit, quia onus annexum Feriæ secundæ non tollit onus, quod potest esse, ratione primæ diei mensis. vnde accidit in feriæ secunda per annum dici Missam pro Defunctis; ut in Rubricis Missalis titul. 5. num. 2. & feriæ tertiæ, quæ sit prima mensis sequentis, dici Missam quoque pro iisdem ratione Rubricæ num. 1. Ea igitur verba: *Ante Quadragesimam prima die non impedita dicitur officium Defunctorum: & Ante Aduentum prima die non impedita dicitur officium Defunctorum;* ita sunt intelligenda, vti in Quadragesima, & Aduentum nulla habeatur ratio mensis. & confirmatur ex Rubrica generali Missalis titul. 5. num. 1. cuius verba sunt: *Prima die cuiusque mensis (extra Aduentum, & Quadragesimam) dicitur Missa pro Defunctis:* quæ certè respondet officio Defunctorum, & ratio est quia, nulla habita ratione mensis, sunt suffragia sæpius, hoc est, semel in Hebdomada tam Aduentus, quam Quadragesima. si verò aliquo anno (quod raro contingit) ferijs secundis omnibus impeditis, non dicatur officium Defunctorum parum refert.

13. Dicitur præterea hoc officium in ferijs secundis, tam Aduentus quam Quadragesimæ, hoc est, initio Hebdomadæ, ut citius Defunctis suffragemur, qui ritus præcisè in feriæ 2. ortum habuit à Monachis Gamungensibus, ex Petro Damiani Ann. 1056. quod adnotauit etiam Baron. eodem anno: vel dici potest, quia cælum creatum fuit die Lunæ, ideò petit Ecclesiæ, ut in cælum transferantur animæ de Purgatorio. In Quadragesimâ verò quotidie recitabatur, ex Radulpho loco citato. Pius autem V. feriæ 2. contentus, nihil ultra iussit.

14. Quæres, occurrente Vigilia Natiuitatis Domini in Feriæ 2. Hebdomadæ 4. Aduentus, vtrum ea die recitandum sit hoc officium? in Breu. ar. M. S. & 1550. aperte negatur: quia non debent dici Vesperæ, nisi dicatur etiam Nocturnum cū Laudibus. Nocturnum autem, cum locum

cum habeat post Laudes diei, non congruit deinde, ut post Laudum Vigiliæ officium, quod est Duplex, dicatur officium Defunctorum; & eo magis, quia est officium Duplex privilegiatum, quod excludit omne aliud Duplex. Adde, omitti eodem die officium Beatæ Virginis paruum; cum tamen agatur eadem die de proximo partu Virginis: quanto magis officium Defunctorum, quod minuit iucunditatem illius Vigiliæ? Denique si concedatur officium Defunctorum, etiam in Missa, fiet commemoratio eorundem; quæ tamen nullam admittit commemorationem, nisi Dominicæ, si in ea occurrat Vigilia: immo & posset celebrari Missa de Requiem in ea Vigilia, à qua excluditur duplex Festum, & Missa consequenter Defunctorum, quæ prohibentur dici in Festo duplici. At Castaldus in *Ceremon. lib. 3. cap. 1. num. 9.* concedit, posse dici officium Defunctorum in Vigilia Natiuitatis ratione Ferie 2. tùm quia non est impedita Festo 9. Lectionum; tùm quia in ea Vigilia excluditur tantùm à Rubricis officium paruum B. Virginis; & addit prudentissimè potiùs esse, recitandum pridie Vesperis, ubi est consuetudo, quæ certè non tollitur à Rubricis Breuiarij in officio Defunctorum. Cui tamen respondeo, in Breuiar. M. S. & 1550. expressè prohiberi officium Defunctorum à Completorio pridie Vigiliæ Natiuitatis cantato, & ad primam rationem dico, equiparari, & præcedere officium dictæ Vigiliæ, si comparetur cum Festo quolibet, 9. Lectionum; ad alteram, ibi; non excludit officium B. Virg. cum particula restrictiua, *tantum*; sed omitti, de officio Defunctorum id prescribere, quod prescriptum iam fuerat de officio paruo B. Virg. imò non fuit necesse aliud decernere, sumpto argumento à fortiori, ut diximus, si excluditur officium B. V. ergo multò magis Defunctorum.

¶ Accedamus ad horam recitandi huius officij. & Vesperæ quidem recitari debent post Vesperas, etiam Festi Duplicis. si Feria sequatur, ut in Breuiar. M. S. & 1550. & Sacra Rituum Congregatio

23. Maij 1603. pro prima die mensis, si hæc sit libera à Festo 9. Lectionum, decreuit, Vesperas Defunctorum recitandas esse vltima die præcedentis mensis, licet ea sit festiua de præcepto, ut populus frequens post auditas Vesperas Dominicæ, vel Festi, audiat statim & Vesperas Defunctorum pro suffragijs generalibus; sicut in Dominicis Aduentus, & Quadragesimæ fieri solet in Vesperis pro officio Defunctorum, sequenti Feria 2. persoluendo. qui ritus mihi placeret quàm maxime, in ijs etiam Regularium Ecclesijs, in quibus vi Regulæ qualibet Feria 2. vel alia non impedita, solet singula Hebdomada recitari officium pro Defunctis fratribus, consanguineis, & benefactoribus. Defunctis autem vtilius esset; quia contingere potest, ut dempta Feria 2. reliquæ Ferie sint impeditæ Festis 9. Lectionum; & sic in ea Hebdomada non dicatur officium.

16 Matutinum verò Defunctorum post Laudes diei recitatur, in Breuiar. M. S. & 1550. cui Rubricæ inhærendo Sacra Rituum Congregatio prohibuit, in Festo Sanctorum omnium cantari Matutinum Defunctorum Vesperis, & iussit recitari in ipsamet die Commemorari omnium fidelium Defunctorum post Laudes diei 1. Septemb. 1607. Episcopis autem tantum conceditur, ut in die Festo omnium Sanctorum possint in suis Ecclesijs recitare cum Clero suo Matutinum Defunctorum, ut dicitur in *Cerem. Episcop. lib. 2. c. 10.* ea certè de causa, ut sequenti mane liberiores sint ad Missam solemniter cantandam pro Defunctis; quæ causa satis apertè significatur initio prædicti capituli.

17 Consuetudo tamen illa Regularium recitandi Matutinum Defunctorum Vesperis post Completorium pro die sequenti, non videtur improbanda; si de officio ex vi Regulæ agatur: neque etiam ex vi Rubricarum, in quibus dicitur, *nisi alia sit consuetudo Ecclesiarum.*

18 Restat vltimò dicendum de obligatione ad hoc officium recitandum hæc autem nulla est, excepta Commemorati. omnium Defunctorum, de qua diximus

Sett. 7.

Sect. 7. cap. 13. pag. 138. nulla, inquam, est, solviente nos Pio V. in Bulla Breviarii ab antiqua obligatione, & ab omni peccato; exhortante tantum, & Indulgentia centum dierum pro vnaquaque vice ad prescriptum Rubricarum proposita, alliciente. Ex quo Nauarrus rejicitur, qui ante Pium V. de *Orat. cap. 10. num. 4.* docuerat officium Defunctorum certo die prescriptum in Breviario esse partem Horarum Canoniarum.

19 Quod si aliunde oriatur obligatio recitandi officium Defunctorum, puta, ex voluntate testatorum; in ijs quidem diebus; quibus conceditur Missa de Requiem (qua de re in primo Tomo diximus pag. 10. & 11.) absque dubio recitari poterit.

20 In alijs verò diebus, in quibus prohibetur Missa de Requiem, adhuc tamen recitari poterit (exciperem Festa primæ, & secundæ Classis, & triduum maioris Hebdomadæ postremum) etiam in Choro; quia dispar est ratio inter Missam, & officium Defunctorum, illa namque suppleri potest cum Missa de die, eo modo, quo docuimus in primo tomo pag. 217. à nu. 19. & seqq. non autem officium cum officio de die: vel præter cantatam Missam de die in Collegiatis, potest cantari altera de Requiem, ut Romæ fit quotidie in Ecclesia S. Petri. Festum autem, etiam de præcepto, ex minus solemnibus, non impedit recitationem huius officij, ut patet ex dictis supra num. 10. 15. & 17. maxime si adsit Ecclesiarum consuetudo.

21 Pius itaque V. tam in Bulla, quam in Rubricis loquitur de officio Defunctorum ex communi intentione Ecclesie pro suffragijs generalibus recitando in Choro remittens antiquam obligationem illud sepius recitandi, & quotidie, ut olim, in Quadragesima; tum prescribit eos dies, quibus illud idem congruentius recitari, vel omitti debet; non autem excludit obligationes proprias ex testamentis Defunctorum, rationabiles.

22 Si tamen accidat, in his obligationibus aliqua necessitas, ex causa rationa-

bili, reducendis, aut commutandis; aut eas moderandis ad tempus, seu in perpetuum; declaravit Sacra Tridentini Conc. Congregat. sess. 25. cap. 4. posse Episcopos in Synodo, & Regularium Superiores in Capitalis Generalibus circa hæc officia, decernere, quidquid magis expedire iudicauerint, ea commutando in Missas, &c. si ante Concilium ea fuerint imposita; quod postremo à nobis additum eadem Sac. Congregat. significare visa est in *Decretis de celebratione Missarum sub Urbano VIII. 21. Jun. 1625. §. Ac primo:* ubi, dum prohibet reductionem Missarum post Concilium, non ante illud, indicat aperte, eam fuisse mentem Sacri Concilij, de qua dubitabant Doctores. Falsus Moneta noster de *Comm. ut. volum. quæst. 11. conclus. 4. num. 367. & seq.* de his officiorum commutationibus agit. hoc loco hæc satis.

De Psalmis Gradualibus. Cap. III.

FACIAMUS gradum ordine Breviarii, ad Psalmos Graduales, qui dicuntur, Canticum graduum, & Ascensionis, sex vi vocis Hebrææ, *Amahaloth*; & Græci quidem Theodoretus, & Euthymius docent, Cantica hæc intelligenda esse ad litteram de ascensione Iudæorum à Babylone in Ierusalem, Spiritu Sancto per os David præcinnente calamitatem eorum, & libertatem. Alij, è quibus Durand. *lib. 5. cap. 2.* malunt esse compositos hosce Psalmos, ut canerentur in ascensione, quindecim graduum Templi Salomonis, tot enim fuisse affirmat S. August. *tract. in Psalm. ultimum*, cui Lyranus subscribit; & significant ascensiones electorum in Deum per quindecim gradus. Septenarius enim veteris Testamenti est, octonarius novi Testamenti est numerus, ex Ambros. *enarr. 2. ad Horontianum*: quasi dicatur electi per scalam præceptorum veteris, & novi Testamenti ascendere ad Deum. & de his fortasse gradibus dicebat Salomon *Eccles. 11. da partem septem* (Græcè est casus Datiui) *necnon & octo.*

2. Hieron. in locum Ecclesiasta, putat septem, & octo Psalmos Graduales veteris, & noui Testamenti indices esse: vt enim quondam per illorum numerum canebatur Deo, ita per vtrumque Testamentum modo cantantur laudes eidem Deo. Quinque etiam sunt sensus hominis, per quos animus ad Deum Trinum ascendit, & ideo diuisi sunt inter quinos.

3. Radulphus. *propos. 21.* meminit, & notat, primos quinque dici pro Defunctis; alios quinque pro nobis ipsis, & amicis; postremos quinque pro omnibus fidelibus; & quadrat ordo hic ascendentibus iuxta *Psalm. 83. ascensiones in corde suo disposuit, in valle lachrymarum*, id est, Purgatorii; nam à Purgatorio defunctorum eleuamur ad purganda propria peccata, de quibus in secunda Oratione agitur. deinde ad vnionem cum Deo, quem toto corde perquirimus in tertia Oratione; ita vt in secundo ordine Psalmorum declinantes à malo, in tertio faciamus bonum; in quibus tora iustitia consistit.

4. Robertus Cardin. Bellarmin. in suo aureo libello de *Ascensionibus in Deum*, ad instar horum 15. Psalmorum constituit quindecim gradus, quibus ascendas ad Deum; quorum ordo paululum mutatus triplici Gradualium ordini, meo iudicio, respondet optimè: si nimirum in primis quinque Psalmis mediteris corruptibilia, terram, aquas, aerem, ignem, & mixta. in alijs quinque scruteris cœlestia corpora, Hominem, Animam eius rationalem, Angelicam naturam, & Diuinam essentiam. In tertio Psalmorum ordine contempleris Dei potentiam, Theoricam Sapientiam, Practicam eiusdem, Misericordiam, & Iustitiam, que singula omnia profequitur in dicto libello.

5. Si tibi placeant magis Sanctissimi Rosarij mysteria, ea distribue hoc modo; vt, quæ sunt doloris, primo ordini cum, *Requiem*, pro Defunctis tribuas; quæ gaudij, secundo ordini; quæ gloriæ, tertio adscribas.

6. Nam primi quinque Psalmi vnica habent conclusionem: *Requiem aeternam*,

& c. alij habent quisque suam cum, *Gloria Patri*; quia pro Defunctis orantes abstinere solemus à glorificatione Trinitatis, vnica, & aeternam eis requiem desiderando, vt eisdem post quinque sensuum in Purgatorio purificatione, in quibus deliquerunt, eadem aeterna requies tribuatur. Deo autem danda est gloria in ascensu nostro, siue declinemus à malo, siue faciamus bonum; de quibus in 2. & 3. agitur Psalmorum ordine Gradualium. vltima Oratio habetur in Liturg. Græca S. Petri pro collecta *Missa*.

7. Dicuntur autem in Ferijs quartis Quadragesimæ, latius sumpto vocabulo Quadragesimæ, ita vt includatur Feria 4. Cinerum, in qua etiam dicuntur hi Psalmi, Pio V. ita limitante, ante quem quotidie in Quadragesima recitabantur, ante Matutinum dicuntur de more antiquo, ex Radulph. *propos. 21.* in Breuiar. M.S. & in 1550. & ante officium paruum B. Virg. quod fit vnum cum officio maiori, ex P. Ruiz in *Ceremoniali*; vt nimirum per octo quosque dies ab initio Ieiunij, ascensiones in corde nostro disponamus, de virtute in virtutem; donec ad Christum in Cruce exaltatum perueniamus, quem in Hebdomada maiori contemplanur.

8. Omittuntur in ipsamet maiori Hebdomada; cum ibi militer eadem ratio, qua omittitur officium paruum Beatæ Virg. & Defunctorum; & omittuntur in Festo nouem Lectionum, ratione Festi, vt ait Radulph. *loco citato*.

9. Nulla nunc est obligatio, ex Bulla Pij V. qui proponit recitantibus Indulgentiam quinquaginta dierum; si nempe recitent in Ferijs quartis Quadragesimæ, siue in Choro, siue extra Chorum eos recitent; & absoluit Clerum ab antiqua obligatione. si adest consuetudo eos recitandi in Choro, sicut legitime consuetudini; sicut etiam de Hora recitandi, de qua *cap. sequenti num. 6.*

De Psalmis Pœnitentialibus. Cap. IV.

1. Psalmi Pœnitentiales, qui scilicet ad pœnitentiam nos mouent, sunt numero septem; & videntur fuisse in vsu ante S. Au-

S. August. qui morti proximus eos lectitasse fertur; neque tamen auctor idem ipse perhibetur. Ordo Roman. eorum meminit in *Feria 4. Quadragesimæ in capite ieiunij*. Cassiodorus docet, septem esse, quia totidem modis remittuntur peccata nostra; Baptismo, passione martyrij, eleemosyna, dimittendo alijs, conuertendo alios, abundantia caritatis, & pœnitentia. Hec ille.

2. Innocentius III. iussit eos recitari in *Quadragesima*, ex Radul. *propof. 21.* quia tempus est opportunum ad pœnitentiam.

3. *Feria sexta* assignati fuerunt in *Quadragesima* à Pio V. cum & hi quotidie recitarentur in eadem. vnde ordine *Feriarum* seruato, sexta *Feria* sequente quartam, Pœnitentiales locum habent in *Breuiario* post *Graduales*. minor est etiam Pœnitentia numerus, quàm *Gradualium*.

4. Absoluæ incipiebantur, ex Radul. *loco citato*, sed in *Breuiar. M.S. & 1550.* præmittitur *Antiphona*; *Ne reminiscaris*, &c. sumpta de *Tobie* libro. quilibet *Psalmus* concluditur cum *Trinitatis* glorificatione solita, à qua speratur diuina gratia per pœnitentiam; gratia vero dicitur gloria Dei. *Roman. 3.*

5. Recitantur post *Laudes* diei, dicto, *Benedicamus Domino*, & *Deo gratias*, vt habetur etiam *M.S. & 1550.* & ante *Primam*; quia iustus in principio diei accusator est sui; sed Radulphi tempore dicebantur post *Primam*, in qua *Confessio* fit peccatorum.

6. Quod si conuictio detur aliqua, antiqua, & inueterata recitandi in *Choro* *Psalmos* Pœnitentiales in *Ferijs v.* post *Completerium* in *Quadragesima*, & in *Ferijs tertijs* *Psalmos* *Graduales*; *Sacra Rituum Congregatio* declarauit, eam retineri posse, vt in vna *Laudensi* respondit 2. *Augusti* 1603.

7. Congruit tamen multò magis *Feria sexta*, in qua peccauit *Adam*, & mortuus est *Christus* eadem die.

8. Non in *Festo* nouem lectionum, quid enim peccatoris tristitia eum festi-

uitate *Beatorum*? nec in *Parasceue*, *Feria sexta* maioris *Hebdomadæ*, vt dictum est de officio *Defunctorum*.

9. *Litanias*, quæ habentur post *Psalmos* Pœnitentiales, demptis aliquibus *Sanctis* de nouo additis, eadem sunt, quæ in *Ordine Romano*, in *Benedictione Ecclesiæ*; non tamen ante *Sanctum Hieronymum* eas fuisse in vtu, sentit *Vualafid. de rebus Eccles. cap. 28.* quod intellige apud *Romanos*; nam in *Ecclesia Neocæsariensi* eas adhibitas esse scribit *Sanctus Basilius, epist. 63.*

10. In *Breuiar. M.S. & in edito 1550.* plures *Sancti* recensebantur, & petitiones diuersarum rerum multò plures erant, eæ scilicet, quibus additur: *Trogamus, audi nos.* Pius autem Quintus selegit nobiliores *Sanctos*, & ad sufficientem numerum petitiones redegit; quibus non debet fieri vlla additio, inconsulta *Sacra Sede Apostolica*; nec etiam *Patronorum* loci; & præsertim, quando dicuntur *Litanias* ex præscripto *Breuiarij Romani*, in *Rogationibus*, & in *Ferijs sextis Quadragesimæ*; quia *Pius V.* prohibuit in *Bulla* omnem additionem. Forte in alijs casibus addi poterant ab *Episcopis*, puta, in quibusdam necessitatibus populorum, sicut adduntur in *Rituali Rom. varia: A peste, fame, & bello*, & eiusmodi, ob varios casus; neque *Paulus V.* videtur prohibuisse in *Rituali Rom.* additionem, ex causa rationabilis; sed *Sacra Rituum Congregatio* die 22. *Martij* 1631. Respondit *Canonicis Cathed. Regiensis*, non posse inseri alios *sanctos* in *Litanijs*, præter descriptos, etiam tempore pestis, quo ipse petebant facultatem addendi *sanctos Titulares, & Patronos Civitatis*. multò minus inuocandi erunt in *Litanijs* ij, qui nondum sunt canonizati, ex *Glossa in cap. vnico de reliq. & venerat. Sanctorum in 6. §. Sedes Apost.* ver. hoc eodem. quam sequitur *Bellarmin. de Sanctorum beatitudine cap. 10.* immo neque priuatim recitando *Litanias*, vt docet *Sanchez in Summ. lib. 2. cap. 43. num. 5. & seqq.*

11. De *Domino Apostolice*, idest, *Papa*, omnes *Litanie* meminerunt: *Domnus*

nus enim idem est, ac Dominus; sed vocabulum, Dominus, terroris esse, non reverentiæ, existimabant antiqui, ait Paninus *de interpret. vocum obscur.* qui & Apostolicus dictus est, tamquam Successor Petri Principis Apostolorum, ut ait Rupert. *lib. 1. de div. offic. cap. 27.* Vacante Sede, petitio hæc de Domino Apostolico omitti debet, vna cum Versu post Psalmum in precibus; *Oremus pro Pontifice nostro N.* & Oratione de eodem; quia non est, si vacat Sedes. nam & in Canone, sede vacante, iubemur tacere nomen Pontificis, & vocem ipsam.

12. Psalmus post Litanias erat alius; Orationes item longè plures, quam hodie, ex Radulpho, à quo indicatur esse ultima Oratio, quæ item apud nos est ultima. Pius V. tamen nihil mutavit, sed omnia à Breuiario edito 1550. in suum transtulit Breuiarium, excepto Litaniarum sine, quem prorsus accepit à Breu. M. S. Habentur in Sacramentar. Gregoriano Orationes hæc; *Deus, cui proprium est misereri; Ineffabilem; Deus, qui culpa offenderis; Exaudi quesumus Domine; Deus, à quo sancta desideria; Vre igne; Fidelium; & Omnipotens*, quæ ibidem dicitur esse S. Augustini; sed habentur sparsim in citato libro.

13. Quod si Litanie separatim à Psalmis Pœnitentialibus dicendæ sint, dicto ad Laudes diei, *Benedicamus Domino, Deo gratias*, statim ex dicuntur. nam *Fidelium anima*: pro sine Laudum, dicitur in fine Litaniarum, & utriusque deseruit.

14. Nulla est obligatio extra Chorum recitandi septem Psalmos prædictos, absolvente nos Pio V. in Bulla Breuiar. ab omni peccato, & obligatione de hac re; qui concedit Indulgentiam quinquaginta dierum qualibet vice recitantibus eisdem iuxta Rubricas Breuiarii in Choro, si consuetudo viget eisdem recitandi, conferuetur.

15. Pro Litanis separatim dicendis nulla est Indulgentia; sed obligatio in Litanis maioribus, & minoribus, qua de re vide *Sectionem. C. c. 16. num. 3. pag. 194.*

16. Communior vsus Ecclesiarum, Vrbis est, quod (excepto Sabbato Sancto, & Vigilia Pentecostis) Cantores, & Chorus eas dicant alternatim in Litanis maioribus ad distinctionem a minoribus alicubi Chorus repetit, quæ Cantores integrè dicunt, ut in Sabbato Sancto, qua in re standum est locorum consuetudini, & longior Processio congruè id requirit.

De Ordine Commendationis Animæ. Cap. V.

Magni momenti, vnde pendet æternitas, est exitus animarum de suis corporibus; & ideo cuiuscumque Sacerdoti, nedum Parocho, datur facultas commendandi animas Deo in hora mortis, & in transitu earundem animarum. Ut autem quilibet Sacerdos ad manum habere queat, necessitate præsertim urgente, & Rituali (quod Parochorum est) deficiente, ad calcem Breuiarii additus est Ordo Commendationis animæ, extat in Breu. M. S. Vsus autem commendandi animas in earum recessu est antiquior S. Gregorio, qui de eo meminit, *Homiliam in Euangel. 37.* & de S. Ioan. Eleemosynario ad morientes vtitante scribit Metaph. *in eius vita.* à quo agonizantes, ut puto, benedicebantur, nam hic ritus Episcopalis benedictionis in obitu fidelium ante annum 840. erat in vsu, scribente Annonio *lib. 5. cap. 19. de gestis Francorum*, quod Ludouicus Pius Imperator moriens Diogenem Episcopum Metensem accersuit, & ab eo benedictionem petijt. Vnde S. Carolus Borromæus obtinuit à Greg. XIII. die 30. Decemb. 1580. facultatem omnibus Episcopis Prouinciæ Mediolanensis concedendæ Indulgentiæ ægrotis, quos vel ipsi, vel eorum nomine alij visitauerint; tum vt ægroti benedictionem Episcopi diligentius procurent; tum verò etiam, vt ea reddatur ægrotis vtilior.

2. Concordat noster Ordo cum antiquis M. S. excepta mutatione aliquorum Sanctorum in Litanis breuib; quæ breues esse debuerunt, vt discedente anima,

ma, sequentibus precibus magis proprijs eam Domino commendemus.

3. In Rituali Pauli V. præscribitur Commendanti animam, vt induat superpelliceam, & stolam violaceã, aspergat locum, & infirmum aqua benedicta dicens: *Asperges me &c.* & imaginem Crucifixi ægroto tradat osculandam. de quibus meminit Alcuinus *cap. antepenultimo*, vbi etiam monet, esse legendas ante morientem Christi Passiones ab Euangelistis scriptas. & hic ritus quidem est antiquus legendi Passionem Christi coram morituris, ex Actis Sanctæ Marthæ Virginis, quæ sibi legi, dum obiret, eandem curauit.

4. Oratio illa: *Commendo te omnipotenti Deo, &c.* tota ad verbum epistola est, quam Petrus Cardinalis Damiani scripsit amico suo morienti: quæ habetur initio *Tomi tertij operum eiusdem, repõnenda in Tom. 1. lib. 8. epist. 15. num. 150.* Quod item hoc loco dicitur de tribus atrocissimis tormentis S. Theclæ, illud confirmat Baron. *in Not. Martyrolog.*

23. *Septembr.* & enumerat ignes, theatrum, & bestias, citatis SS. Patribus; sed non explicat, quodnam in teatro passa sit tormentum distinctum à bestiarum faucibus. in Annalibus Anno 47. explicat, eam tauris alligatam fuisse, vt discerperetur. nominari verò Theclam in agone mortis, Sanctus Cyprianus indicat, *Oratione pro martyribus; & in Oratione in die passionis*; quem secuti sunt in hoc eodem ritu SS. Terentius, & Socij, tum alij, vt scribit Baron. *loco cit.*

5. Ceterum fax cum Cruce, præter lectionem Passionis Christi, mirificè iuuant in agone constitutum, ex instituto Apostolico; quæ affuere in obitu Sanctæ Marthæ Hospitæ Christi, vt refert Sanctus Antoninus, *part. 1. tit. 6. cap. 20.* De Crucis effectibus coram moriente agit Tobias noster *part. 1. cap. 66. circa finem.*

6. Resp. *Subuenite Sancti Dei*, est, antiquum, & habetur in Antiphonario Sancti Gregorij.

De Benedictione Mensæ, & itineratio Clericorum. Cap. VI.

1. **O**Væ frequenter vsurpare decet Clericum in genere precum, ea collecta sunt in calce Breuiarij, pro vsu faciliori totius Cleri. inter hæc Benedictio Mensæ, quæ mane fit, & vesperi, opportunum hoc loco habet locum.

2. Originem habet à Christo, qui benedixit, antequam panes quinque distribuëret turbis; & in vltima cœna benedixit, fregit, &c. Post cœnam eandem Hymnum dixit, *Math. 16.* idest, Psalmum 113. *In exitu Israel de Aegypto*, vt docet Baron. *Ann. 34.* ex Rituali Hebræorum in Paschali cœna, quo, morem aliorum sequutus, vsus esse creditur Dominus noster.

3. Si antiquiora queramus 1. *Reg. 9.* vbi legimus: *benedixit hostiæ.* Caldæus legit: *benedixit super cibum.* & Daniel item *c. 14.* laudato Deo comedit cibum. Post cibum vero extat præceptum de gratiarum actione. *Deuter. 8. num. 10.*

4. Apostoli igitur imitati Christum, docuere posteros Benedictionem Mensæ, vt Paulus Timotheum 1. *ad eundem c. 4.* vt exponit locum illum Turrecrem. *cap. non liceat, dist. 44.* S. Athanas. *de sermon. Virgin.* vbi, inquit, federis ad mensam, & inceperis frangere panem, ter eum consignans (hoc est, signo crucis) his verbis gratias age: *Gratias agimus tibi. Pater noster.* & cum surrexeris à Mensa, rursus gratias agendo trinis vicibus dicas: *Miserator, & misericors Deus es eam dedit timentibus se. Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.*

5. Inter Latinos S. Hieron. ait *Epistola 22. ad Eustochium de custod. Virginit.* nec cibi sumantur, nisi oratione præmissa; nec recedatur à mensa, nisi referatur Creatori gratia. meminit & Rabanus *de instit. Cleric. lib. 2. c. 10.* vbi habetur *Verf. Edent pauperes, &c.*

6. Eius ommissio peccatum est veniale, ex Nauarr. *de Orat. cap. 18. num. 43.* valet enim ad abigendos Demones; & ad continentiam nostram in cibo, & potu, vt ait Chry-

Chrysoft. de fide Annæ, & ad laudandum Deum pro præsentibus, & futuris bonis, ex Basil. epistola 1. Item ad delenda peccata venialia grastrimargiæ, ex Chrysoftom. Psalm. 42. Iulius Nigronus tract. ascetico 7. cap. 1. incitamento quinto, citat Geminianum, qui in cap. non liceat, obligat Clericos sub mortali ad Benedictionem Mensæ; contra communem tamen opinionem; vt vel ex hoc videas eam non esse negligendam.

7. Porro formula in Breuiario tradita, tum benedicendum gratias agendum auctorem non habeat, & in antiquissimis reperiatur Breuiarijs, sua antiquitate auctoritatem sibi cõciliat maximam. Clemen. lib. 7. Apostolic. constitut. cap. 48. meminit orationis in prandio distincte: In cœna verò, quæ apud antiquiores ieiunio deditos erat magis in vsu, quam prandium, versus ille dicebatur: *edent pauperes, & saturabuntur, &c.* immò S. Hieron. in Marc. 14. vbi de Hymno Saluatoris disputat, docet illum vsurpassè pro Hymno, eundem versus: *Edent pauperes, &c.* ex Psalm. 21. qui de Passione est totus. Alter versus: *Memoriam fecit mirabilium suorum, &c.* quo nos vtimur, habet auctorem, vt supra dixi, Athanasium. Oratio, *Benedic Domine nos, &c.* habetur ferè tota in libro Sacramentorum Grimoldi Abb. num. 126.

8. Solemus ad ea verba prædictæ Orationis: *Domine nos*: signare cruce nos ipsos: & ad sequentia verba: *& hæc tua dona*: signare cibos cruce, nempe accepto ritu ab antiquis, qui & ante cibum signabant se signo crucis ex Tertullian. de Corona milit. cap. 3. & signabant ipsos cibos, & Athanas. supra citato.

9. Geminatur initio vox: *Benedicite: Benedicite*; quasi inuicem hortemur nos ad benedicendum Domino, ex Duran. lib. 4. cap. ultimo.

10. Mutatio versuum pro varietate Festorum, sicut & Psalmorum, est opportuna, ab Hebræis deducta; & Hebræorum Ritualibus, ex Baron. Anno. 34. fit autem mutatio regulariter à pri-
D. Barth. Gauant. Tom. II.

mis Vesperis Festi, si cœnatur; quia à primis Vesperis incipit Festum: cessatque mutatio vt in Rubricis Breuiarij, hoc est: Versus de Natiuitate Domini dicuntur hodie in postrema recognitione Breuiarij, vsque ad cœnam exclusiue in Vigilia Epiphaniæ: Versus de Epiphania, vsque ad cœnam inclusiue diei Octauæ: Versus de Paschate vsque ad cœnam exclusiue Sabbati in Albis: Versus de Ascensione vsque ad cœnam inclusiue Fer. 6. post Octauam Ascensionis: Versus de Pentecoste à cœna, quæ fit in meridie Vigiliæ eiusdem (quia Missa Vigiliæ habet omnia, quæ sunt propria Festi) vsque ad cœnam Feriæ 6. Quatuor temporum: nam in Sabbato post Nonam terminatur tempus Paschale. In triduo Hebdomadæ maioris dicuntur Versus, vt in Breuiario.

11. Dubitarunt aliqui grauissimi viri: an in Benedictione Mensæ infra Octauam Paschatis nihil aliud addendum sit Versui: *Hæc dies &c.* cum in Rubrica habeantur hæc verba: *dicitur tantum Vers. Hæc dies*: sed facillè respondetur, ea omnia dici, quæ in prima Benedictione dicuntur, excepto Versu & Psalmo proprijs Festi Paschalis, iuxta præcedentem Rubricam §. *Prædictus modus, &c.* Versus autem solent in alijs Festis, & temporibus, tum in prandio, tum in cœna multiplicari; neque, qui dicitur ante mensam, dicitur, seu repetitur post mensam solum Paschale Festum, hoc habet, vt non varientur versus; sed vnus & idem tantum dicatur ante, & post mensam repetatur: *Hæc dies.* & hic est sensus eorum verborum: *dicitur tantum*, quæ particula, *tantum*, vti dubia, iccirco deleta est in recognitione postrema Breuiarij.

12. Ante Orationem, quæ dicitur post mensam: *Retribuere dignare, &c.* non præponitur, *Oremus*; quia non est propriæ Orationis, vt patet ex conclusione, quam non habet. *Per Christum Dominum nostrum, &c.* & Clemens VIII. clariorem Rubricam de hac re adiecit, quæ in textu Pi V. desiderabatur.

13. Inter hæc benedicatur Lector, vt ad mensam legat, qui in triduo Hebdo-
L madæ

made maioris non dicit, *Iube Domne*, nec in fine, *Tu autem Domine*, ob causas à nobis allatas *Sectione 6. c. 13. nu. 11. pag. 99.* Quæ etiam omittuntur Vesperti ad ientacula breuia in diebus ieiuniorum; in quibus, qui benedicit, aut gratias agit, multa omittit de communi benedictione, aut gratiarum actione; qua in re abundat quisque in sensu suo, & varietate sunt formulæ Regularium. Rubricæ Breuiarij nihil præscribit de hac re; vt intelligamus, ientacula vespertina in diebus ieiuniorum concedi secundum indulgentiam, non secundum imperium; & integrum ieiunium Ecclesiasticum non admittere, nisi vnicam comestionem, quæ in Breuiario vocatur cœna, ad quam adhibentur benedictio, & gratiarum actio cœnæ assignata.

14. De lectione verò quid dicemus? Augustinus dicitur auctor lectionis ad mensam à Gemma *lib. 2. cap. 63.* vt mentes cum corporibus reficiantur, iussa fuit ad mensam Episcoporum ab Eusebio Papa, vt in Epitome Conciliorum, deinde ad mensam Sacerdotum à Conc. Nānetensi, & Tolet. 3. c. 7. à Gratiano *relatis distm. 44.* Origenis tempore fuisse in usu hanc lectionem tradit Hieronymus *in epist. 8. ad Marcellam.* In Canonibus Re-

gularium adhibitam fuisse scribit Bassi *in regul. breuiar. interrogat. 180.*

15. S. Bernardus à Radulpho citatus *propof. 11.* curabat legi in Refectorio libros sacræ Scripturæ, qui non leguntur in Choro; & post libros Machabæorum legi quatuor libros Euangeliorum, dimissis, seu omissis Passionibus, quod postremum, meo iudicio, est maximè notandum, & ad maiorem Dominicæ Passionis reuerentiam obseruandum videtur, ob auctoritatem tanti Patris.

16. Itinerarium post Benedictionem Mensæ ad usum Cleri collocatum est in fine Breuiarij; cuius auctor est incertus, neque reperitur in antiquis Breuiarijs. Habetur autem paulò longius pro itinere Prælatorum in Pontificali antiquo, cum Canticis, Antiphona, Versibus, & Orationibus, vna mutata, & altera ante Canticum addita, vt ferè idem sit cum nostro Clericorum Itinerario. Porro Antiphona, Canticum Zachariæ, preces, & Orationes, quarum vltimæ duæ diuisim habentur in Sacramentorum libro Sancti Gregorij, sunt itineri cuiusque faciendum satis accommodatæ: Conuenit autem Clerico semper orare, vt itinere suo perueniat ad Deum. Atque hic finis est Breuiarij Romani.

SECTIONO DECIMA.

De Cæremonijs ad Horas Canonicas adhibendis.

Hora Canonica, vel ab vno, vel à pluribus simul; vel extra Chorum, vel in Choro, vel solemniter, vel minus solemniter recitari possunt: quibus modis cum peculiates accidant Cæremoniæ, de his reliquum est, vt breuiter agamus.

SECTIONIS X. CAPITA III.

1. De Cæremonijs in priuata Horarum Canon. recitatione. 2. De Cæremonijs Horarum Canon. in Choro recitandarum. 3. De Cæremonijs Horarum Canoniarum in Choro solemnius recitandarum.	De Cæremonijs in priuata Horarum Canonicarum recitatione. Cap. I. 1. Conuenièter statuitur ad Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, quia sunt de textu Euangelico; ac Symbolum item Apostolorum, vt ad fidei cõfessionem promptiores videamur, Item